

Nr 50.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande livdjurshandelns ordnande m. m.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 127 av herr *Andersson, Lars, m. fl.* och II: 151 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam och allsidig utredning av livdjurshandelns ordnande och därmed sammanhängande, i motionerna berörda frågor.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över motionerna från lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, statens livsmedelskommission och Sveriges lantbruksförbund.

Såväl de nämnda myndigheterna som lantbruksförbundet ha avstyrkt den av motionärerna föreslagna utredningen.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande anført följande.

Vid skilda tillfällen har lantbruksstyrelsen avgivit utlåtande eller tillsammans med veterinärstyrelsen respektive medicinalstyrelsen framlagt förslag i frågor rörande handeln med levande djur. Härvid har lantbruksstyrelsen intagit den principiella ståndpunkten, att alla åtgärder, som kunde bidra till att effektivisera bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar, särskilt tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur, så långt möjligt är borde vidtagas. Att genomföra en allmän sanering av denna handel genom ändring av köplagens regler angående handel med levande djur syntes däremot icke tillrådligt.

I detta sammanhang må även erinras därom att statens livsmedelskommission genom cirkulär den 5 juli 1942 (nr 825) med bestämmelser om ändringar i stadgandena angående slakteritillstånd och om överlåtelse av levande djur m. m. på sin tid fann anledning föreskriva, att yrkesmässig handel med levande djur finge bedrivas endast av innehavare av A-slakteritillstånd eller av person eller företag, som erhållit auktorisation därtill av livsmedelskommissionen. Sagda bestämmelser visade sig emellertid mindre ändamålsenliga och blevo därför upphävda genom kommissionens cirkulär den 9 juni 1944 (nr 1910) rörande ändring i och tillägg till bestämmelserna angående överlåtelse av levande djur m. m. Under beaktande härav har lantbruksstyrelsen i underdånigt utlåtande den 12 januari 1945 angående reglering av handeln med nötkreatur i syfte att förebygga spridning av vissa smittsamma husdjurssjukdomar uttalat bland annat, att det icke syntes föreliggande anledning att återinföra nämnda bestämmelser. Detta icke minst med hänsyn därtill att den handel med levande djur, som organiserats efter

vissa av Sveriges slakteriförbund uppdragna riktlinjer syntes ägnad att minska den risk för spridning av smittsamma husdjurssjukdomar, som eljest vidlådde sådan handel.

Den av motionärerna begärda utredningen torde emellertid hava tillkommit i huvudsakligt syfte att befrämja en frivillig sanering av ifrågavarande handel genom att bereda den som yrkesmässigt ägnar sig häråt möjlighet att under vissa villkor erhålla sådan auktorisation, varom fråga är. Härvid ha motionärerna åberopat Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 juni 1947 om auktorisation av fastighetsmäklare.

Även om denna kungörelse synes ha tillkommit i liknande syfte som ovan anförts torde den dock, med hänsyn till de egenartade förhållanden, som äro rådande på livdjurshandelns område, knappast kunna åberopas såsom skäl för införande beträffande denna handel av liknande bestämmelser. De som inköpa levande djur, tillmäta sålunda i regel sin egen omdömesförmåga avgörande betydelse vid köpets avslutande och äro därjämte av naturliga skäl angelägna om att förvärva djuren ifråga till lägsta möjliga pris. Den, som i samband med sådan auktorisation, varom fråga är, frivilligt åtager sig att saluföra levande djur under för köparen särskilt betryggande former, torde därför icke kunna påräkna full gottgörelse för därmed förenade utgifter. I många fall är det ej heller möjligt för säljaren att med säkerhet avgöra om djuren i fråga äro behäftade med visst fel eller ej. Det torde därför möta stor svårighet att utforma lämpliga villkor för auktorisation av den, som yrkesmässigt bedriver sådan handel. Härtill kommer, att den handel med levande djur, som i enlighet med vad ovan anförts organiserats efter vissa av Sveriges slakteriförbund uppdragna riktlinjer, numera nått sådan omfattning, att de jordbrukare, som så önska, kunna verkställa sina inköp av viktigare djurslag under betydligt tryggare former än som tidigare varit möjligt.

Slutligen vill lantbruksstyrelsen med hänsyn till motionärernas önskemål beträffande märkning av livdjur erinra därom, att styrelsen i skilda skrivelser dels den 26 november 1938 med utredning, huruvida och i vad mån åtgärder kunde vara påkallade för att vid handel med hästar vinna större säkerhet om djurens ålder, dels ock den 28 februari 1939 angående betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning uttalat sig i berörda ämne. Härvid fann styrelsen anledning vitsorda, att en viss osäkerhet i fråga om åldersbestämningen sedan gammalt gjort sig gällande inom hästhandeln. Osäkerheten hade huvudsakligen framträtt vid handeln med äldre hästar, vilka av säljaren ej sällan uppgåves hava en avsevärt lägre ålder än den verkliga. Det syntes styrelsen klart, att angivna förhållanden icke kunde anses fullt tillfredsställande. De förslag till avhjälpan av berörda förhållande, som remitterats till styrelsen för avgivande av utlåtanden, avsågo genomförande av lagbestämmelser om åldersmärkning av hästar genom inbränning av ålderssiffror å huden. Lantbruksstyrelsen nödgades dock ställa sig helt avvissande till en sådan lagstiftnings genomförande dels på grund av de därmed förenade praktiska svårigheterna, dels ock på den grund att nyttan av en dylik lagstiftning för den enskilda hästägaren eller hästuppfödaren kunde befaras icke stå i rimlig proportion till av densamma föranledda olägenheter och kostnader. Lantbruksstyrelsen lämnade jämväl en redogörelse för de olägenheter, som främst tilldrogo sig uppmärksamheten och uttalade sammanfallningsvis i anslutning härtill, att lagstiftning om ifrågavarande åldersmärkning av hästar — med hänsyn till att fördelarna, om sådana över huvud funnes, icke på långt när komme att uppväga de kostnader och olägenheter, som lagstiftningen skulle åsamka särskilt mindre uppfödare i avlägsset belägna orter — icke syntes böra komma till utfö-

rande. Tilläggas bör, att de olägenheter, som äro förenade med dylik märkning, torde vara ännu mer framträdande beträffande andra djurslag än hästar.

Kommerskollegium har inhämtat yttranden i ärendet från handelskammarna i Norrköping, Malmö, Gävle, Sundsvall och Luleå samt hushållningssällskapens i Södermanlands, Malmöhus och Norrbottens län förvaltningsutskott samt för egen del anfört följande.

Handelskammaren i Luleå samt hushållningssällskapens i Norrbottens och Södermanlands län förvaltningsutskott ha tillstyrkt bifall till motionärernas hemställan. Denna har däremot avstyrkts av de övriga fyra handelskammrar, som hörts, ävensom av Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Sistnämnda handelskammrar med undantag av handelskammaren i Sundsvall ha framhållit, att förhållandena på livdjurshandels område inom deras distrikt ej vore jämförbara med förhållandena i Norrbottens län. Handelskammaren i Norrköping har sålunda förklarat, att, såvitt handelskammaren kunnat utröna, de olägenheter, som enligt motionärerna vidlåde livdjurshandeln inom Norrbottens län, ej förekomme inom dess distrikt. Vidare ha handelskammrarna i Malmö och Gävle upplyst, att livdjurshandeln inom deras resp. distrikt i viss utsträckning sanerats och vore väsentligt bättre än inom de områden motionärerna närmast åsyftat. I stort sett ha de organ, som ställt sig avvisande till motionärernas hemställan, givit uttryck åt den åsikten, att det i första hand borde ankomma på jordbrukarna själva och deras egna organisationer att försöka rätta till de missförhållanden, som förefinnas.

Kollegium delar för sin del den nyssnämnda uppfattningen. Den omständigheten att inom stora delar av vårt land förbättrade förhållanden inom livdjurshandeln kunnat erhållas på denna väg vid sidan av veterinär- och annan kontroll till förhindrande av spridning av smittsamma djursjukdomar synes kollegium tyda på att det bör vara möjligt att med motsvarande medel åstadkomma en sanering av denna handel i de norra länen och en fortgående förbättring på andra håll. Det synes som om härvid mycket skulle kunna vinnas genom en utvidgad upplysningsverksamhet. Det må i detta sammanhang nämnas, att Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott påpekat, att de nuvarande missförhållanden inom länet uppenbarligen vore beroende bl. a. på småbrukarnas jämförelsevis stora okunnighet i fråga om kvalitetsbedömning av livdjur. Vad prisförhållandena beträffar synes en god ledning vid inköpen kunna beredas genom införandet av prisnoteringar genom jordbruksorganisationernas försorg. Av särskilt stor betydelse för livdjurshandels ordnande torde vara den verksamhet för livdjursförmedling, som utövas av jordbrukarnas organisationer och som under de år den pågått successivt utökats. Denna verksamhet, vilken torde kunna förväntas komma att ytterligare utvidgas, synes vara ägnad att på ett verksamt sätt bidra till en sanering av livdjurshandeln.

Livsmedelskommissionen har i ärendet anfört följande.

Handeln med levande djur har från livsmedelskommissionens sida under vissa perioder varit föremål för viss reglering. I samband med att försörjningsläget för köttvaror under år 1942 allt mera åtstramades, utfärdade sålunda livsmedelskommissionen den 5 juli samma år vissa skärpta bestämmelser ifråga om överlåtelse av levande djur. Dessa bestämmelser innebure bl. a. vissa inskränkningar i rätten att överlåta levande djur ävensom införandet av kontroll över dylik handel och över lantbrukarnas kreatursbe-

stånd genom särskilda slaktgodemän. Överlåtelse av levande djur skulle således få ske fritt endast till djuruppfödare samt till innehavare av A-slakteritillstånd och sådana personer, som erhållit auktorisation som livdjurshandlare. Auktorisation meddelades under vissa villkor av kommissionen, och i januari 1943 uppgick antalet auktoriserade livdjurshandlare i hela landet till 1 929 stycken, därav 62 stycken inom Norrbottens kristidsstyrelseområde. Den, som erhållit auktorisation som livdjurshandlare, hade skyldighet att föra tydliga och lätt överskådliga anteckningar beträffande samtliga i rörelsen gjorda inköp och försäljningar av levande djur. Ehuru bestämmelserna om livdjurshandeln otvivelaktigt torde hava medfört en viss sanering av densamma, visade sig emellertid kontrollen över denna handel mycket svårbemästrad och när försörjningsläget så småningom förbättrades, upphävdes därför bestämmelserna under år 1944.

När skärpningen av kötttransoneringen ånyo blev aktuell på hösten 1947, diskuterades även ett återinförande av auktorisationen för livdjurshandeln. På grund av de erfarenheter rörande svårigheterna att genomföra och upprätthålla en effektiv kontroll över denna handel, ansågs det emellertid icke lämpligt att åter genomföra lika långt gående åtgärder, som år 1942. Något auktorisationssystem gäller sålunda nu icke. Ehuru kommissionen är väl medveten om de missförhållanden, som för närvarande äro rådande på livdjurshandelns område, kan kommissionen på grund av sina erfarenheter på området icke tillstyrka bifall till motionerna, enär systemet icke kan göras effektivt utan synnerligen ingripande åtgärder och ett genomförande av detsamma skulle — framförallt ur kontrollsynpunkt — möta mycket stora svårigheter att praktiskt genomföra.

Kommissionen får vidare — ehuru dessa förhållanden falla utanför kommissionens område — framhålla som sin uppfattning, att veterinärmyndigheterna i samverkan med jordbrukarna för närvarande verksamt arbeta på en sanering av det svenska kreatursbeståndet. Således har kampen mot tuberkulos och smittsam kastning förts med framgång och genom bestämmelserna om indelning av landet i områden, som äro fria respektive skyddade för dessa sjukdomar, har en spärr kunnat sättas mot överförandet av djur från områden, där dessa sjukdomar finnas i mera utbredd omfattning, till områden, där sjukdomarna övervunnits. Även i kampen mot smittsamma sjukdomar och bristsjukdomar hos smågrisar hava saneringsåtgärder vidtagits bl. a. genom att ett flertal besättningar i de viktigaste produktionsområdena numera stå under hälsokontroll.

För att utröna vilka djur, som ur driftsekonomisk synpunkt äro bäst lämpade för olika områden, stå hushållningssällskapens tjänstemän till jordbrukarnas förfogande och lämna upplysningar om raser och utfodring m. m. Kommissionen vill också i detta sammanhang påpeka att jordbrukets organisationer och jordbrukets egna ekonomiska föreningar under de senaste åren ägnat stor uppmärksamhet åt de av motionärerna framställda frågorna. Avsevärda resultat synas redan ha vunnits och kommissionen är av den bestämda uppfattningen att saneringen av livdjurshandeln lämpligen bör överlåtas på och övervakas av jordbrukets egna organisationer och företag i samverkan med veterinärmyndigheterna och hushållningssällskapen och att ytterligare statliga ingrepp om möjligt böra undvikas på detta område.

Utlåtandet från *Sveriges lantbruksförbund* innehåller följande.

Det av motionärerna berörda problemet om livdjurshandelns ordnande har sedan lång tid tillhaka varit uppmärksammat av jordbrukets organisationer. Den 29 juni 1942 tillsatte sålunda Sveriges slakteriförbund, som är

anslutet till lantbruksförbundet, en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till enhetliga grunder för handeln med smågrisar. Kommittén avlämnade den 20 november 1942 »Grundlinjer för smågrishandelns organisation».

Den 17 december 1942 tillsatte slakteriförbundet en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till enhetliga grunder för slakteriorganisationens handel med andra livdjur än smågrisar. Kommittén avlämnade den 26 april 1944 »Grundlinjer för livdjurshandelns organisation».

Sedermera har en inom slakteriförbundet tillsatt kommitté, den s. k. livdjurskommittén, med godsägare Gösta Liedberg såsom ordförande, haft till uppdrag att söka finna vägar för ett rationellt ordnande av handeln med livdjur.

Ehuru livdjurskommittén icke hunnit kartlägga förhållandena och framkomma med definitiva förslag, har dock det organisationsarbete, som skett inom slakteriförbundet, lett till att organisationens livdjurshandel hastigt utvecklats. Sålunda har en i slakteriförbundets egen regi bedriven smågrisförmedling omfattat följande antal smågrisar, nämligen:

1944	157 340 st
1945	190 952 »
1946	221 167 »
1947	244 635 »
1948	300 163 »

Vidare har genom slakteriföreningarnas försorg en relativt snabb utveckling av handeln med hästar och nötkreatur ägt rum. Denna handel har omfattat följande antal djur:

1944	9 560 st
1945	18 367 »
1946	21 116 » exkl. export
1947	23 962 » » »
1948	25 480 » » »

I alla län utom Norrbottens bedriver jordbrukarnas egna föreningar sedan flera år tillbaka livdjurshandel efter de principer, som innehållas i de förutnämnda »grundlinjerna». Av olika omständigheter har Norrbottens slakteriförening först sent på hösten 1948 upptagit livdjurshandeln på sitt program samt anställt personal och anskaffat stallar därför.

De hittills vunna erfarenheterna tala sålunda för att jordbrukets egna organisationer ha möjligheter att ordna livdjurshandeln på lämpligt sätt. Onskvärdheten av att även på detta område kunna undvika en statlig reglering om en annan och friare lösning kan finnas, torde icke bestridas. Förbundet är därjämte av den uppfattningen, att på detta område skulle ett auktorisationsförfarande icke åstadkomma nämnvärt bättre förhållanden, såvida icke ställdes mycket höga fordringar på dem som skulle kunna bli va auktoriserade, något som emellertid skulle komma att starkt inkräkta på näringsfrihetens principer.

Sammanfattningsvis vill förbundet sålunda framhålla, att om det arbete, som bedrivs av jordbrukarnas egna organisationer, företrädesvis Sveriges slakteriförbund, på livdjurshandelns område får fullföljas, så synes med all sannolikhet en sanering av ifrågakvarande marknad snart komma till stånd. Att nu igångsätta någon statlig utredning beträffande denna fråga kan icke anses påkallat.

Utskottet. För avhjälpande av de missförhållanden som enligt motionärernas mening äro rådande på livdjurshandelns område företrädesvis i Norr-

land ha motionärerna i första hand förordat införande av auktorisation för livdjurshandlare. Av den i ärendet föreliggande utredningen framgår, att livsmedelskommissionen år 1942 införde bestämmelser i sådant hänseende men att dessa bestämmelser på grund av kontrollsvårigheter upphävdes under år 1944. När frågan år 1947 i samband med skärpning av kötttransoneringen åter togs under övervägande, ansågos de tidigare erfarenheterna vara av den art, att ett återinförande av auktorisationssystemet icke borde tillgripas. Nu anförda omständigheter finner utskottet ådagalägga, att en önskvärd lösning av livdjurshandelns problem i allt fall icke i första hand bör sökas efter den av motionärerna sålunda förordade linjen.

Såsom ett annat alternativ i samma syfte ha motionärerna framfört önskemål om en åldersmärkning av samtliga livdjur. I detta sammanhang må erinras om att 1938 års riksdag med anledning av en i ämnet väckt motion i skrivelse den 26 april nämnda år anhöll, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån åtgärder kunde vara påkallade för att vid handel med hästar vinna större säkerhet om djurens ålder. Av lantbruksstyrelsens i det föregående återgivna utlåtande framgår, att styrelsen nödgats ställa sig helt avvisande till en ifrågasatt lagstiftning i sådan riktning. Några åtgärder därutinnan ha icke heller kommit till stånd. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit äro uppenbarligen de praktiska svårigheterna att anordna åldersmärkning än mera framträdande beträffande andra slag av livdjur än i fråga om hästar.

Det förhållandet, att utskottet icke kunnat ansluta sig till av motionärerna förordade alternativ för att söka få till stånd en sanering av livdjurshandeln, innebär givetvis icke, att utskottet ställer sig avvisande till strävandena att nå en lösning av frågan. Utskottet vill emellertid härvid hänvisa till det arbete på livdjurshandelns område som enligt den i ärendet föreliggande utredningen nedlagts av jordbrukarnas egna organisationer, främst Sveriges slakteriförbund. Särskild betydelse tillmäter utskottet det av Sveriges lantbruksförbund uppgivna förhållandet, att Norrbottens slakteriförening hösten 1948 upptagit livdjurshandeln på sitt program samt för dess främjande anställt personal och anskaffat djurstallar. Genom de utredningar och det organisationsarbete som i denna ordning upptagits finns enligt utskottets mening grundad anledning antaga, att några åtgärder på området från statens sida icke skola visa sig påkallade.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 127 och II: 151 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 maj 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 48.